

Lavfrekvent vindmøllestøj. Miljøstyrelsen har langt om længe indset, at de gældende regler om støj fra vindmøller ikke altid beskytter naboerne mod generende lavfrekvent støj.

Alligevel er der ikke udsigt til mere fred inden døre med den nye bekendtgørelse, som er på trapperne. De strategiske og erhvervsmæssige interesser er for store.

Hellige roterende køer

AF MORTEN BEITER

Fuldskalalaboratorium. Ordet optræder i sjette afsnit af det åbenhjertige brev, som vindmøllefabrikken Vestas' koncernchef, Ditlev Engel, i slutningen af juni i år skrev til daværende miljøminister Karen Ellemann. I brevet, som Weekendavisen er kommet i besiddelse af en kopi af, udtrykker Vestas-chefen sin dybe bekymring over udsigten til nye regler for lavfrekvent støj fra vindmøller. Hidtil har der ikke været specifikke regler for lavfrekvent støj fra møller, men de er på vej i en revideret støjbekendtgørelse, som lige har været i høring og nu kun venter på at blive underskrevet af miljøminister Ida Auken.

»Vore analyser viser nemlig, at de mest økonomiske møller, 3 MW-klassen, med de nye regler vil blive hårdt ramt. Dette gælder især i det åbne landskab, hvor lavfrekvent støj i fremtiden kan komme til at diktere og øge afstandskravene til naboerne,« skrev Ditlev Engel i sit brev til den daværende miljøminister. Han fortsatte:

»I et lille land som Danmark vil dette for et betydeligt antal projekter betyde, at de ikke kan realiseres, idet disse forøgede afstandskrav ikke vil kunne imødekommes med opretholdelse af en for investor tilfredsstillende business case ... Qua sin store vindpenetration, 24% i 2010 – stadig verdensrekord for noget land – har Danmark en rolle som foregangsland og som fuldskalalaboratorium for omstilling til vedvarende energi.«

I slutningen af brevet skriver Vestas-chefen: »Du vil på dette tidspunkt have spurgt dig selv, hvorfor Vestas ikke blot ændrer møllerne, så de støjer mindre? Det simple svar på dette spørgsmål er, at det rent faktisk ikke er teknisk muligt på nuværende tidspunkt, og vil kræve tid og ressourcer, da vi er på kanten af, hvad der i dag er teknisk muligt for vores store møller, som også er de mest effektive.«

Citat slut. Efter Ditlev Engels mening er der altså hverken tid, råd eller teknologi til at dæmpe møllestøjen. Og lytter man til interesse- og brancheorganisationen Vindmølleindustrien, så vil strammede regler koste både arbejdspladser og eksportkroner, og udbredelsen af landbaserede vindmøller vil blive skadet i betragtelig grad.

»Stramningerne varslar dårligt nyt for fremtidens planlægning på land,« lyder det i en pressemeddelelse fra Vindmølleindustrien.

Spørgsmålet er imidlertid, om der overhovedet er tale om stramninger. Spørger man på den anden front, i *Landsforeningen Naboer til Kæmpevindmøller*, vil de nye regler i bedste fald bevare status quo.

»Der er kun lagt op til nogle stramninger på skråt, fordi den politiske verden ikke ønsker at lægge vindmølleindustrien hindringer i vejen,« siger repræsentant for foreningen, læge Christian Buhl.

Således står miljøministeren – både den gamle og den nye – samt Miljøstyrelsen til dumpekarakter over hele linjen. Og der er heller ikke rosende ord fra Danmarks mest uafhængige og kompetente institution på området, Aalborg Universitet. Her mener professor i akustik Henrik Møller, at de nye regler kun vil få »ringe effekt« i forhold til problemerne med lavfrekvent støj.

Fra hus og hjem

Et af de mennesker, som på egen krop for alvor har følt, hvad det vil sige at bo midt i det, Ditlev Engel kalder et »fuldskalalaboratorium«, er Joan Rafn. Hun er chokeret over Vestas-chefens ordvalg. Men på den anden side er han jo meget præcis, mener hun.

»Det svarer jo til det, vi oplever. Vi bliver ikke betragtet som andet end forsøgskaniner,« siger hun.

I over et halvt år var hun sammen med sin mand og datter nabo til otte af de 3 MW Vestas-vindmøller, som Ditlev Engel nævner i sit brev. Møllerne begyndte at snurre i midten af december 2010 i en klynge på en mark uden for landsbyen Ådum ved Tarm i Vestjylland. Den nærmeste kun 553 meter fra Joan Rafns stue. 1. august 2011 opgav hun og resten af familien at blive boende, og de flyttede væk fra området, opgivende et tomt, usælgeligt hus, som de nu er i gang med at tømme, trailerlæs efter trailerlæs.

»Det er ikke overdrevet at sige, at vi er blevet jaget fra hus og hjem af de møller. Men til sidst havde vi ikke andet valg. Selv den værste influenza kan ikke beskrive det, min datter og jeg oplevede,« fortæller Joan Rafn til Weekendavisen.

Hun nævner trykken for ørerne, »som om trommehinderne stod og svingede hele tiden«, og generelt ubehag, som blandt andet gjorde det umuligt at sove om natten. I flere måneder måtte datteren rykke ud af sit værelse og sove på en gammel sofa i baggangen, hvor den lavfrekvente, brummende støj føltes mindre generende.

Joan Rafn er dybt berørt, mens hun fortæller det. For hun og manden Michael havde regnet med at blive boende i slægtens hus, indtil de blev gamle. Nu vender de kun tilbage til huset for at hente et læs flyttegods mere eller åbne for interesse, som vil mærke på egen krop, hvordan det er at være nabo til store vindmøller, et tilbud godt 300 indtil nu har benyttet sig af.

Ifølge miljørapporten, der blev udarbejdet for

En revideret støjbekendtgørelse venter nu på at blive underskrevet af miljøminister Ida Auken. Men bekendtgørelsen betyder ikke, at vindmøllerne vil ophøre med at genere naboer, mener eksperter fra Aalborg Universitet. FOTO: SCANPIX

Ringkøbing-Skjern Kommune inden godkendelsen af vindmølleklyngen ved Joan Rafns hus, er alle støjregler overholdt til punkt og prikke.

Alt er altså i skønneste orden – på papiret. Men ikke desto mindre viser erfaringerne, at de gældende støjregler ofte gør det svært, og nogle gange direkte umuligt, at leve som nabo til de nye store vindmøller, som i forhold til deres mere ydmyge forgængere er veritable, roterende kraftværker med en enorm strategisk og erhvervsmæssig betydning. Men efterhånden som de store møller er kommet op i de mest forblæste egne af landet, har protesterne rejst sig over generne ved at bo tæt på møllerne. Et af omdrejningspunkterne for modstanden er netop den lavfrekvente støj, som den seneste forskning har vist er større og mere udbredt ved store møller, men som bekendtgørelsen om støj fra vindmøller fra 2006 slet ikke tager højde for. Hvis de almindelige støjgrænser er overholdt, så vil den lavfrekvente støj aldrig være et problem, lød Miljøstyrelsens dogme, der var som skræddersyet til vindmøllesektorens behov og den politiske agenda.

Dogmets fald

Uanset videnskabelige beviser for det modsatte holdt dogmet stand frem til januar 2011 og balladen omkring det nationale testcenter for havvindmøller i Østerild Klitplantage i Thy. Så kunne forligskredsen bag den politiske aftale omkring testcentret – spændende fra Dansk Folkeparti over regeringspartierne til Socialdemokratiet og SF – ikke længere sidde de voksende protester overhørig, og da slet ikke i et valgår.

Noget måtte der ske, som beroligede befolkningen og industrien på samme tid.

»Der er en udbredt bekymring for lavfrekvent støj, når der planlægges vindmøller ... vi skal have større klarhed på området, så folk kan være trygge ved vindmøllerne. Derfor vil jeg gerne have en ekstra grænseværdi for lavfrekvent støj,« udtalte daværende miljøminister Karen Ellemann således i slutningen af januar i år. Hun fortsatte:

»Miljøstyrelsen strammer ikke støjreglerne, men de sætter nu specifikke grænser for den lavfrekvente støj, så reglerne bliver klarere både

for kommunerne, vindmøllefabrikanterne og borgerne.«

Dette kunne ministeren sige i god tro og gjorde det måske også. For hvis det virkelig var sandt, som Miljøstyrelsens lydeksperter i årevis havde påstået – altså at lavfrekvent støj aldrig kunne overstige en almindelig anerkendt grænse på 20 decibel (dB), når de almindelige støjgrænser var overholdt – så var en indskriving af den lavfrekvente støj i en revideret bekendtgørelse om støj fra vindmøller vel mere eller mindre en gratis omgang.

Men det var åbenbart alligevel ikke tilfældet. Få måneder senere var Miljøstyrelsen i hvert fald pludselig blevet meget klogere.

I et notat til ministeren, dateret 5. maj 2011, konkluderede styrelsen, at »Beregningerne på baggrund af nye fortrolige oplysninger fra industrien har imidlertid vist, at nogle typer af vindmøller ikke kan overholde en grænseværdi for lavfrekvent støj på 20 dB ...«

Der var noget af en melding fra Miljøstyrelsen. Med andre ord eksisterede der et virkelig problem. Ganske som Aalborg Universitet, som er anerkendt verden over for sin forskning i lavfrekvent lyd, i årevis havde sagt. Og som massevis af vindmøllenaboer lige så længe havde beklaget sig over, dog uden at nogen af parterne var blevet hørt. I endnu et notat til ministeren formulerede Miljøstyrelsen det selv således:

»Det kan ikke udelukkes, at der er beboelser, som i dag er udsat for lavfrekvent støj over den kommende grænseværdi, som er identisk med Miljøstyrelsens skrappeste anbefalede grænse for lavfrekvent støj, fordi der er opstillet et antal møller af de typer, som er fundet problematiske. Dette kan give anledning til kritik.«

Men åbenbart ikke anledning til selvkritik i Miljøstyrelsen. Tværtimod fortsatte man i det sædvanlige spor. Videre i notatet skrev Miljøstyrelsen til Karen Ellemann:

»Ministeren har udtrykt, at de nye regler forventes færdige inden sommerferien, men de konstaterede udfordringer gør det ikke muligt. Vindmølleindustrien ønsker, at reglerne er bearbejdet grundigt, og de ser en række udfordringer.«

De gamle regler fik altså lov at være gældende lidt endnu, indtil der blev fundet en løsning. I mellemtiden opfordrede miljøministeren kommunerne til at fortsætte, som intet var ændret. I et underskrevet udkast til et brev til Kommunernes Landsforening blev det opdukkede problem nævnt, dog pakket ind i nogle blødere vendinger, og Karen Ellemann konkluderede, at »Miljøstyrelsen skal henstille til, at planlægningen for vindmøller ikke sættes i stå. De nye regler vil ikke få tilbagevirkende kraft, og planlægningen må derfor fortsætte efter gældende regler.«

For yderligere spørgsmål henviste ministeren til fabrikanterne.

Om baggrunden for holdningsskiftet forklarer specialkonsulent i Miljøstyrelsen, Jørgen Jakobsen, over for Weekendavisen:

»Da Miljøstyrelsen i foråret indledte arbejdet med de nye regler for lavfrekvent støj fra vindmøller, opstod behovet for at analysere konsekvenserne af de påtænkte regler for en række planlagte vindmølleprojekter, og hertil havde styrelsen brug for oplysninger om kildestyrken fra nogle konkrete, moderne typer af vindmøller.«

På spørgsmålet om, hvorfor Miljøstyrelsen ikke meget tidligere havde indhentet målinger, der kunne bruges til konkrete analyser, svarer Jørgen Jakobsen:

»Miljøstyrelsen har løbende set på lavfrekvent støj fra vindmøller, og har herved vurderet, at når vindmøllerne overholder de støjgrænser, som de skal, vil der ikke være problemer med lavfrekvent støj.«

Hvad angår kritikken fra Aalborg Universitet, nævner specialkonsulenten en gammel strid om målemetoder og konkluderer, at universitetet ikke har »belæg« for sine konklusioner.

En kvajefejl

Med folketingsvalget skiftede det politiske scenarium. Men problemet fulgte med. Den nye miljøminister, Ida Auken, fik samme redegørelse som sin forgænger, da hun tiltrådte i oktober. I mellemtiden var der dog arbejdet på en løsning, som forsøgte at stille industrien tilfreds. For vindmøller beregnes ud af praktiske årsager ud

fra målinger tæt på møllen, og så beregner man, hvor meget støjen bliver hos naboerne. En vigtig faktor i denne sammenhæng er naturligvis tallene for husenes lydisolation. Det er sådan set meget enkelt: Jo bedre isolation, desto mindre støj slipper igennem. Og ved at skruer op og ned for disse tal giver resultatet vindmøllesektoren henholdsvis bedre eller dårligere forhold.

Sådan skete det. Allerede i forhøringen til den reviderede bekendtgørelse, som blev afholdt i Aalborg i juni, blev de berørte parter præsenteret for lydisolationstal, som ifølge akustikerne på Aalborg Universitet er alt for optimistiske. Og universitetet blev bakket op af en anden stor international kapacitet på området, den svenske professor i arbejds- og miljømedicin Kerstin Persson Waye.

»Den danske miljøstyrelses målinger af lydisolation er fundamentalt forkerte, og dataene bør kasseres,« skrev Persson Waye i efteråret sammen med Aalborg-forskerne i det videnskabelige tidskrift *Journal of Low Frequency Noise, Vibration and Active Control*.

Ikke desto mindre fastholder Miljøstyrelsen stadig i dag, at der ikke er noget galt med dens målinger og tal for lydisolation. Som – når dagen er forbi – er de mest gunstige for vindmølleindustrien. Dermed sluttede samarbejdet med Aalborg Universitet om den reviderede bekendtgørelse, næsten inden det var begyndt.

»Vi nåede at holde et par møder og skrive frem og tilbage hen over foråret og sommeren, inden vi gav op. Hver gang vi nærmede os materien i det faglige, blev vi ignoreret og mødt med forslaget om endnu et møde. Det var tydeligt, at Miljøstyrelsen kun talte med os, fordi de var blevet pålagt det, og at de ikke var interesseret i at bruge vores viden,« fortæller Henrik Møller til Weekendavisen.

I et brev til direktør Lars Hindkjær, Miljøstyrelsen, skrev Henrik Møller den 14. oktober:

»Som jeg skrev, så har vi påvist, at det ikke er muligt at indføre 20 dB-grænsen for inden-dørs lavfrekvent støj målt med Miljøstyrelsens målemetode, uden at det betyder en skærpelse af støjreglerne. Det er derfor en umulig opgave, som kun kan 'løses', hvis man beregner støjen forkert. Det kan vi ikke medvirke til,« skrev professor Møller til Miljøstyrelsens direktør.

Således måtte Miljøstyrelsen et par uger efter sende udkastet til revideret bekendtgørelse i høring hos myndigheder, organisationer og foreninger uden opbakning fra Aalborg. I første omgang dog med isolationstal, der lå lidt tættere på de tal, Aalborg Universitet arbejder med. Men der gik ikke mere end et par dage. Så trak Miljøstyrelsen uden at afgive nærmere forklaring forslaget tilbage og udsendte med henvisning til en »fejl« en ny udgave.

Hvilken fejl det drejede sig om, blev ikke præciseret nærmere. Den måtte man selv gå på jagt efter. Og den viste sig at være lydisolationstallene, som i den reviderede udgave var blevet rettet tilbage til de gamle, mere lempelige tal. Hvilket kan vække undren, idet Miljøstyrelsen selv i et notat til ministeren nogle få uger forinden havde pointeret, at »Miljøstyrelsen finder det ikke fagligt forsvarligt at slække på de foreslåede regler, som sikrer et miljømæssigt acceptabelt beskyttelsesniveau.«

På det tidspunkt havde de lidt lavere lydisolationstal ellers siden august været fast inventar i forslaget til nye regler. Men de blev altså alligevel i 12. time skiftet ud med de 'nye' gamle lydisolationstal.

Der var tale om en »kvajefejl«, som specialkonsulent Jørgen Jakobsen, Miljøstyrelsen, udtrykker det over for Weekendavisen. Han forklarer desuden, at den med »den faglige forsvarlighed« var møntet på de gamle tal. Altså de mere lempelige tal. Som altså bare ikke er dem, som optræder i bilagene til det dokumentet til ministeren, hvor citatet om den faglige forsvarlighed findes.

Forvirring er der nok af, i arbejdet med at skabe større »klarhed«, som Karen Ellemann udtrykte sig for mindre end et år siden. Men konsekvensen af anstrengelserne er ifølge professor i akustik, Henrik Møller, at op mod fire femtedele af de huse, der ligger tættest på møllerne, kan komme til at opleve overskridelse af grænsen på 20 dB for lavfrekvent støj, selv om reglerne er overholdt.

»I bund og grund betyder det, at den nye bekendtgørelse om støj fra vindmøller stort set ikke vil ændre noget i forhold til i dag. Der bliver ganske vist indført en grænse for lavfrekvent støj. Men de fejlagtige lydisolationstal gør, at denne grænse er så elastisk, at den i realiteten ikke vil beskytte vindmølleaboerne bedre mod lavfrekvent støj, end tilfældet er i dag. Derfor kan jeg ikke se, at vindmølleindustrien skulle have noget at være nervøs over, hvad angår de nye regler. Det kan vindmølleaboerne derimod have,« siger Henrik Møller.

Weekendavisen har bedt Henrik Møller om at regne på, hvilke konsekvenser de nye støjregler ville have haft for Joan Rafn, hvis de havde været gældende for den klynge Vestas-møller, som i august drev hende fra hus og hjem i Vestjylland.

Resultatet er: Ingen konsekvenser. »Hvis mølleprojektet blev præsenteret i dag, ville de nye regler ikke forhindre, at de blev stillet op. Ej heller at de fortsatte med at snurre efter de nylige kontrolmålinger. I hvert fald hvad angår Joan Rafns hus. Hun ville være akkurat lige så udsat som i dag,« siger Henrik Møller.